



Jettens morgen av Sunna Kitt

– samisk mytologi i ny drakt
Den grafiske romanen Jeahtanasa idit (2020), skrevet og illustrert av Sunna Kitt, er nå utgitt på norsk med tittel Jettens morgen. Forlaget opplyser at den er oversatt av Liv Tone Boine og Britt Rajala.

Historien er basert på Anders Fjellners epos Solsønnens frieri i jettens land fra 1840-tallet. Fjellner forteller om stamfedrene til samefolket. Kitt har laget en fortsettelse av dette eposet i tegneserieform, og jeg ble nysgjerrig etter å finne ut mer om sagnet.

Tegneserien er fartsfylt, actionpreget og veldig moderne i stilen. Karakterene er sterke personligheter, og Kitt har laget en kul fantasyverden som jeg tror og håper ungdommen kommer til å sette pris på. *Anbefalt av Kjell-Willi Jakobsen, bibliotekar Vadsø videregående skole.*



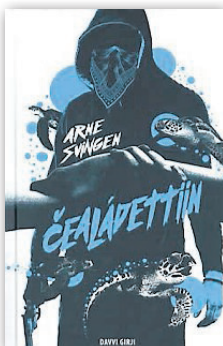
Čealádehttiin av Arne Svingen

(Midt i svevet oversatt til nordsamisk av Elle Márjá Vars)

Didrik våkner brått av desperate skrik fra stuen. Han tar farens revolver og går ned trappen og fyrer av.

«Alt blir bare feil selv om man prøver å gjøre alt rett» sa pappa en gang. Det er mye som blir feil for Didrik, og noen feil må han leve med. Heldigvis er vennen Joakim der på rett måte. Og en bestefar som plutselig er god nok.

Som alltid skriver Arne Svingen spennende, dramatisk og nervepirrende. Du MÅ bare lese ferdig! Samtidig får han fram de varmeste vennskap og de fineste tingene i skjøre relasjoner mellom udugelige bestefedre og sårbare tenåringer. *Anbefalt av Frøydis Totland, bibliotekar Alta videregående skole.*



Nye venner med New Amigos språkspillapp?

Lyst til å lære deg et nytt språk – som for eksempel nordsamisk, romani, kvensk, arabisk eller spansk? Mulighetene er mange. Språkspillet New Amigos har eksistert som brettspill i mange år, og fins nå som en gratis spill-app. Du kan spille på ulike nivåer, enten alene, eller sammen med andre. Og du kan lære, eller lære bort – samtidig som du altså spiller et spill. Underveis kan du også snakke eller chatte med den du spiller mot. Det er bare å laste ned appen New Amigos og gå i gang!

Anbefalt av Bente Myreng Kristensen, bibliotekar Alta videregående skole.



Samisk ungdom – lesevaner og litteratur

Samisk ungdom er som all annen ungdom: Mange leser bare det de må lese på skolen, og noen få leser svært mye – og da leser de mest på engelsk. Samisk- og norskspråklig litteratur velger de bort.

Nina Ødegaard

Bibliotekar Sámi joatkaskuvla Kárášjogas/
Samisk videregående skole

De ungdommene som leser over 50 bøker årlig, må nødvendigvis hente bøker på ulike språk, for utvalget av samiskspråklig litteratur er sparsomt, spesielt for de mellom 16 og 20 år. Gjennom mange år som bibliotekar på Samisk videregående skole Karasjok, og etter å ha skrevet en masteroppgave om lesevanene til elever med samisk som førstespråk, har jeg kommet til denne konklusjonen.

Hvis man skal bli en god leser og like å lese, må man ha tilgang til litteratur som fenger. Bøkene må ha godt språk og ikke være for vanskelige eller for lette. Det gjelder enten man leser på engelsk, norsk eller samisk. Heldigvis har vi noen samiskspråklige bøker å velge blant i dag, og jeg vil trekke frem noen få ungdomsromaner på nordsamisk.

Tradisjonskunnskap eller fantasy?

Ungdom liker fantasy-sjangeren. Målet Anne Sara er en forfatter som har brukt fortellinger og myter fra den samiske tradisjonen i sine fantasy-romaner for ungdom. I Ilmmiid gaskkas (2013) og Doares bealde doali (2014) følger vi to søsken som blir fanga i de underjordiske verden, og som reinsdyrskikkelser reiser de mellom menneskenes verden og de underjordiske verden. I bøkene viser Sara at handlinger som blir gjort i menneskenes verden skaper problemer hos de underjordiske.

Selv om vi plasserer disse bøkene i fantasy-sjangeren, er ikke alle elever enige i at dette er fantasy. De sier at historiene og skapningene i bøkene er slike de har hørt om hele livet. De er på en måte en del av deres egen virkelighet. Og nettopp derfor liker de å lese disse. De kjenner seg igjen i dem. Sara har også lest inn bøkene, og de kan man høre både på CD og som lydfiler i for eksempel bibliotekenes e-bok-app, Bookbites. Bøkene er også oversatt til norsk: Mellom verdener (2014) og Utenfor sporet (2019).

En annen forfatter som har tatt utgangspunkt i gammel samisk litteratur og mytologi, er Sunna Kitt. I november 2020 ga hun ut den grafiske fantasy-romanen Jiehtanasa idit. Kitt har skrevet en fort-



UNGDOMSLITTERATUR: Oversettes til samisk.



TØFFE TEMA: Kathrine Nedrejord har skrevet fire romaner for ungdom. Handlingen i alle bøkene er lagt til Finnmark og til den samiske kulturen. **BEGGE FOTO: NINA ØDEGAARD**

settelse på samenes nasjonalepos, Solsønnens frieri i jettens land, av Anders Fjellner, hvor Issát - Beavvi bárdni/Solsønnen - blir utpekt som jettens arving. Denne tegneserieromanen ble en bestselger blant elevene på skolen min på slutten av 2020. Nå er den også gitt ut på norsk, med tittelen Jettens morgen (2021).

Oversettelser til samisk

Sametingsrådets redegjørelse om samisk litteratur ble vedtatt i 2018, og i 2019 kom Samisk litteraturstrategi. Med disse dokumentene fikk forlagene større handlefrihet, og de ga rom for at litteratur for ungdom kunne oversettes til samisk. Det resulterte i flere oversettelser. En av dem var Thomas Engers bok Birolas Árbi (2017), en spenningsroman der hovedpersonen Julia kommer ut for uforklarlige ting som kan tangere mot fantasy-sjangeren. Det er Lill Hege Anti som har oversatt den. På norsk er tittelen Den onde arven (2014). En annen ungdomsforfatter som er oversatt til samisk, er Arne Svingen. Hans roman Midt i svevet er oversatt av Elle Márjá Vars, og har fått tittelen Čealádehttiin (2020).

I 2019 ble den dystopiske fantasy-romanen Jápmingilvu gitt ut på Sámit forlag. Dette er en oversettelse av Suzanne Collins første bok i The Hunger Games-serien. På norsk heter boka Dødslekene (2008). I denne historien må 16 år gamle Katniss delta i verdens mest dødelige TV-show, og regelen er enkel: drep eller bli drept. Det er Thomas Hansen fra Billefjord i Finnmark som har oversatt boka. Dette er et modig prosjekt, i og med at boka kom ut på engelsk og på norsk elleve år tidligere. Det viser seg imidlertid at den fremdeles leses på engelsk, og kanskje den også vil slå an på samisk.

Tøffe tema fra ungdomsmiljøet

Kathrine Nedrejord har røtter i Karasjok

og Finnmark, men hun skriver ikke selv på samisk. Hun har skrevet fire romaner for ungdom. Handlingen i alle bøkene er lagt til Finnmark og til den samiske kulturen. Det er tøffe tema Nedrejord skriver om: Seksuelle overgrep, mobbing og samehets, assimilering, homofili, men selvsagt også kjærlighet og vennskap. Den første ungdomsboka, Hvem er jeg når du blir borte? (2016) er oversatt til samisk, med tittelen Gii mun leat og don leat jávkan? (2018). De øvrige bøkene, Slepp meg (2018), Det Sara skjuler (2019) og Lappjævel (2020), er foreløpig bare kommet på norsk.

Det finnes selvfølgelig mer, både romaner, novellesamlinger, lyrikk og tegneserier, både originalskrevet og oversatt. Dette var bare en smakebit. Dersom man vil finne ut mer om samisk litteratur, er bloggen Samisk bibliotektjeneste et veldig godt nettsted å søke i - der blir alt av samisk litteratur presentert - både på norsk og samisk.

Kilder:

Sametinget (2018). Sametingsrådets redegjørelse om samisk litteratur. Karasjok: Sámediggi-Sametinget. Hentet 20. april 2021 fra <https://sametinget.no/kultur/nyttige-ressurser/strategier-redegjorelser-og-rapporter/>
Sametinget (2019). Samisk litteraturstrategi. Karasjok: Sámediggi-Sametinget. Hentet 20. april 2021 fra <https://sametinget.no/kultur/nyttige-ressurser/strategier-redegjorelser-og-rapporter/Samisk bibliotektjeneste>. Hentet 20. april 2021 fra <http://samiskbibliotektjeneste.tromsfylke.no/lister-samisk-barne-og-ungdomslitteratur/>
Ødegaard, N. (2020). «Hvis vi ikke har litteratur på samisk, har vi vel egentlig tapt». Oslo: OsloMet. Hentet 20. april 2021 fra <https://oda.oslomet.no/handle/10642/9178>